

Cu teatrele,

în turneu...

Datorită turneelelor, vara aceasta a căpătat un caracter de stagiune în plină desfășurare, devenind atât la propriu cit și la figurat, una din perioadele „arzătoare” ale stagiunii, mai cu seamă dacă ne referim la aspectele inedite, din ce în ce mai complexe, ce se ivesc pe măsura dezvoltării activității de turneu și cărora teatrele trebuie să le facă față cu sporite eforturi și exigențe.

Turneul este unul din mijloacele cele mai importante de răspândire în masele largi a culturii socialiste, un prilej de afirmare a nivelului ideologic și artistic al colectivului, prin prezentarea, și pe alte scene decât cele ale orașului de reședință, a realizărilor stagiunii, în fine, un factor ce poate stimula nemijlocit schimbul de experiență, întrecerea creatoare între colective.

Urmărind turneele din acest an, ne-a interesat în ce măsură teatrele — asemenea unor organisme vii, în continuă dezvoltare — au corespuns cerințelor actualității, oferind publicului spectacole bogate în idei și în expresie artistică, care să contribuie la făurirea conștiinței socialiste.

Am pornit pe teren, în câteva localități, cu și fără teatru propriu, în centre muncitorești ca Onești, Roman, în stațiunea balneo-climaterică Vatra Dornei, în centrul raional Beclean pe Someș, la Orașul Stalin, Sibiu, Calan, Petroșani, unde se desfășura în plin activitatea de turneu a câtorva teatre.

Ce ne-a atras în primul rînd atenția? O imensă și neprețuită dragoste a publicului pentru teatru, concretizată printr-o afliuență impresionantă la spectacole, printr-o solicitare a locurilor pînă la refuz.

Fie că este vorba de sala Casei de Cultură din Onești, unde am văzut spectacolul Teatrului de Stat din Reșița cu piesa Bădăranii de Goldoni, fie de sala modernă a tinărului teatru „V. Alecsandri” din Roman, unde Teatrul Muncitoresc C.F.R. a prezentat piesa debutanților Ștefan Iureș și Ben. Dumitrescu. O lună de confort, ne-a întîmpinat aceeași imagine a unei mări de capete. Ne-am gîndit că e vară, că publicul preferă comedia... Dar, spre surprinderea noastră, nici la Vatra Dornei, unde Teatrul de Stat din Bacău prezenta Năpasta de I. L. Caragiale, în sala clubului Întreprinderii Forestiere „Bernat Andrei” (ce-i drept, frumoasă și încăpătoare, dar departe de centru), n-am putut găsi nici un loc.

Nu mai vorbim de Beclean. În acest orașel, care numără numai vreo 3.500 de locuitori (unde pînă la darea în funcțiune a noii centrale electrice manifestările artistice sînt „cinstite” cu prelungirea curentului electric pînă după ora 12 noaptea), am întîlnit la spectacolul cu piesa Scrisori de dragoste de V. Stoeneșcu (Teatrul de Stat din Baia Mare) același public entuziast și numeros.

Dacă la acestea adăugăm primirea excepțională de la Bicaz, Moinești, Tohan sau de la Dolhasca, unde Teatrul Muncitoresc C.F.R. a fost întîmpinat cu flori, cu discursuri, cu banchet, sau faptul că la Calan unele teatre au dat și trei reprezentații pe zi, înțelegem mai bine interesul deosebit pe care-l trezește în rîndul spectatorilor fiecare turneu.

Fenomenul cel mai interesant și semnificativ, pe care ni l-a dezvăluit investigația în aceste localități, îl constituie creșterea uimitoare a sensibilității artistice a publicului, gustul său artistic evoluat. Așa, de pildă, în noul oraș muncitoresc Onești — care găzduiește una din cele mai moderne rafinării din țară, și unde, alături de blocurile spațioase, se scaldă în soarele fierbinte de vară imensele schelări ale viitoarelor combinate: unul de cauciuc sintetic și altul chimic, care va număra în 1965 nu mai puțin de 14 fabrici — ne-a atras atenția în mod deosebit spiritul critic cu care cetățenii acestui oraș apreciază manifestările artistice.

— Am vrea și noi să vedem aci piese românești bune, ca Mielul turbat, Citadela sfărîmată, Surorile Boga, Ziariștii — ne-a spus un spectator.

— La noi, publicul e foarte pretențios la spectacole. Pentru că Bacăul s-a compromis prezentînd o dată la un nivel foarte scăzut piesa Musafiri nepoțiti de M. Stehlik, numărul spectatorilor a scăzut simțitor la reprezentațiile date de acest teatru — ne spune un tovarăș de la secția culturală a Statului.

Am înregistrat — și-l transmitem pe această cale — regretul unor spectatori de aici, de a nu fi văzut, în afară de George Vraca în Fîntina Blanduziei, și pe alți actori mari ai teatrului românesc, ca G. Calboreanu, Birlic, Aura Buzescu, Radu Beligan etc. De altfel, dorința de a vedea mai des reprezentații ale teatrelor din București ne-a fost împărtășită pretutindeni.

Nici spectatorii din Roman nu au o mai mică exigență față de manifestările teatrale. Teatrul din Baia Mare, care a prezentat aci în premieră, Viori de primăvară, nu a satisfăcut publicul din cauza nivelului artistic scăzut al spectacolului. Am stat de vorbă cu cîțiva spectatori ai piesei O lună de confort, prezentate de Teatrul Muncitoresc C.F.R.

— De joc n-avem ce zice, e bun, dar „subiectul“ e cam slăbuț...

Iată o realitate care ridică în fața teatrelor sarcini dintre cele mai mari în ceea ce privește turneele.

Cum se achită ele?

Există — fără îndoială — un pas înainte din punct de vedere organizatoric: o mai judicioasă coordonare și planificare a turneelelor. Lipsurile manifestate cu ani în urmă, fie de O.S.T.A., fie de teatre, sînt simțitor ameliorate. Teatrele au început să pătrundă mai mult în localități îndepărtate, cu specific muncitoresc sau țărănesc, în stațiuni de odihnă și balneo-climaterice. Comăneștiul de exemplu a fost vizitat vara aceasta de opt teatre. La Onești au trecut, pînă în momentul vizitei noastre, trei teatre bucureștene (Teatrul Armatei, Teatrul Muncitoresc C.F.R., Teatrul Tineretului), teatrele de stat din Reșița, Bacău, Birlad, Baia Mare.

Aceleași teatre, și în plus cele două teatre evreiești din Iași și București, precum și secția de la Piatra-Neamț a Teatrului de Stat din Bacău, au trecut prin Vatra Dornei, La Roman, am înregistrat cu bucurie prezența Teatrului Național din Iași. Becleanul a început să fie vizitat aproape cu regularitate de teatrele din Turda, Baia Mare, Reșița, Ploiești. E greu de înțeles, totuși, de ce Teatrul Național din Cluj, care se află la o distanță mult mai mică de acest oraș, nu se deplasează mai des aci, creindu-și prieteni din rîndul acestor spectatori atît de receptivi și generoși.

Anul acesta s-a continuat pe un plan mai larg, inițiativa inaugurată anul trecut de cele două teatre naționale, din Cluj și Iași: schimbul de spectacole. În afara acestor două teatre care au realizat din nou un rodnic schimb de experiență, au existat asemenea schimburi între teatrele de stat din Galați și Ploiești, Teatrul de Stat din Sibiu și Teatrul Național din Cluj. Mica stagiune estivală a Teatrului Național din Craiova, care în noua sală a teatrului din Orașul Stalin și în localitățile din apropiere a prezentat o serie de spectacole cu patru piese din repertoriul curent, se înscrie pe aceeași linie.

Mai este însă mult de făcut în privința unei judicioase planificări și organizări a turneelelor. Teatrele preferă să plece în turneu aproape exclusiv în lunile iunie și iulie și nu caută soluții care, fără să le stînjenească activitatea de la sediu, le-ar permite să facă acest lucru și în restul anului. Iarna, mai ales, la Vatra Dornei, se găsesc mulți oameni ai muncii la odihnă sau la tratament medical, cărora nu li se oferă nici un spectacol de teatru. (Pentru aceasta ar trebui însă să se ducă la bun sfîrșit construcția Palatului Cultural din centrul orașului, care, începută din 1952, e tot neterminată, nefinisată și deci improprie oricăror manifestări artistice.)

Deși Vatra Dornei este situată nu departe de Cluj și Iași, nici unul din teatrele din aceste localități nu organizează mai des turnee aici. (Clujul n-a fost la Vatra Dornei din 1956.) De asemenea, stațiuni balneo-climaterice foarte populate, cum ar fi Băile Herculanee, Băile „1 Mai” (Felix), Băile Buziaș nu s-au bucurat până în prezent decât într-o foarte mică măsură de prezența turneelor interregionale (la Herculanee este proiectat abia în octombrie turneul teatrului din Pitești cu spectacolele Omul cu mîrtoaga și Un milion pentru un suris).

Teatrele nu au găsit încă mijloacele cele mai potrivite pentru a-și adapta unele spectacole, în așa fel încît să poată fi jucate pe orice scenă, și pe cele de la marile șantieri și pe cele din localități cum ar fi Săvinești și Doicești, a căror importanță a crescut în ultimii ani.

Apreciind, totuși, în mod pozitiv îmbunătățirile în modul de organizare a turneelor, să ne oprim acum asupra repertoriului și calității spectacolelor.

În alcătuirea repertoriului de turneu, pentru vară îndeosebi, trebuie să se țină, fără îndoială, seamă de preferințele publicului pentru comedie. Aceasta nu exclude însă reprezentarea unor spectacole de dramă. Indiferent de genul lor, piesele de turneu ar trebui să fie cele mai reprezentative din repertoriul curent al teatrului, cele mai bine realizate artistic și, pe cît posibil, să fie adecvate specificului localităților din itinerar. Așa stînd lucrurile, ne întrebăm, căruia dintre aceste obiective a răspuns spectacolul Năpasta, cu care s-a deplasat teatrul din Bacău într-o serie de centre muncitorești și stațiuni balneo-climaterice? Din același punct de vedere n-am înțeles intenția Teatrului Tineretului de a prezenta pe litoral piesa Hoții de Fr. Schiller, sau a Teatrului Național din Craiova, de a include în repertoriul de turneu farsa (deloc reprezentativă pentru repertoriul unui Național) Strada Coșbuc nr. 10.

Slăbiciunea repertoriului din comedioare de turneu constă în insuficiența sa actualitate. Cele două comedioare lirice: O lună de confort și Scrisori de dragoste, sau farsa Strada Coșbuc nr. 10, cu care trei teatre au plecat în turneu, n-au putut singure să răspundă importanțelor probleme ale zilelor noastre. Nici una din piesele prezentate în cadrul turneelor interregionale la Lupeni sau Oțelu Roșu nu a dezbătut o problemă majoră, legată de făurirea conștiinței noi, socialiste, a oamenilor. Cu cîteva excepții, viața actuală a societății noastre este sărac oglindită în repertoriul turneelor. De aceea, îmbogățirea repertoriului de turnee cu cele mai reprezentative piese originale de actualitate, pe temele majore ale contemporaneității, realizate la un înalt nivel artistic, rămîne una din cele mai importante sarcini de viitor ale teatrelor noastre. Sarcina trasată în acest sens de recentul ordin al Ministerului Învățămîntului și Culturii, care prevede reglementarea activității de turneu, este dictată de interesele și dorințele poporului, de necesitatea de a răspunde cît mai concret înalțelor sale exigențe.

Urmărind stagiunea de turnee, ne-a atras atenția nivelul artistic scăzut al unor reprezentații. Bineînțeles sînt și excepții: Teatrul Muncitoresc C.F.R. care a prezentat comedia O lună de confort, într-un spectacol excelent realizat de Horea Popescu și Mircea Dumitru. Armonia dintre regie, decor, interpretare a creat o atmosferă tinerească, tonică, plină de veselie, de farmec popular, iar tineri interpreți ca: Ion Vilcu, Ștefan Bănică, Costel Gheorghiu, Dana Comnea, Tamara Buciuceanu etc. au jucat cu sinceritate, firească și dezinvoltură, utilizînd în creionarea personajelor mijloace comice de cea mai bună calitate. Un spectacol bun a fost și acela al Teatrului Național din Craiova cu piesa lui B. Shaw, Pygmalion, căreia regia lui Vlad Mugur i-a imprimat o concepție fermă și clară în dezvăluirea sensurilor satirice ale textului. Am remarcat finețea detaliului, atît în regie, cît și în interpretarea unor talenți actorici: Rodica Tăpălagă (Eliza), Nicolae Radu (Higgins), Manu Nedeianu (Doolittle). Restul spectacolelor vizionate de noi s-au situat din păcate la un nivel mediocru, necorespunzător exigențelor publicului, despre care am vorbit.

Ne referim, în primul rînd, la spectacolul Bădăranii (Teatrul de Stat din Reșița), în care regizorul Dumitru Gheorghiu, în numele unor formule așa-zis „inovatoare”, a ignorat necesitatea de a dezvălui conținutul realist al acestei comedii și a fost preocupat exclusiv (și în afara acestei necesități) de realizarea unui stil care se voia al comediei dell'arte. Nu ne-au supărat atîta unele extravagante din decor (pictor scenograf, Oscar Hüttner), cît faptul că, intenționînd să realizeze un ritm alert, regizorul a împins pe interpreți să recurgă la o ade-vărată echilibristică de calitate îndoielnică, la vulgarități de-a dreptul supărătoare, să rămînă nepermis de mult în atitudini caraghioase în fața publicului,

doar-acasta se va hotări să aplaude. Spectatorii au găsit deci în locul caracterelor niște marionete minuite de o mină nedibace. În această viziune deformată, unde rarele accente de sinceritate și firese ale Eugeniei Voinescu (Felice) încadrau oarecum personajul în realitatea cerută de text, cea mai supărătoare a fost interpretarea Mariei Munteanu în Lucietta. Printr-o agitație permanentă, stridentă în glas și atitudini, actrița a golit cu totul personajul de conținutul său real.

În turneu, anumite condiții obiective — unele scene improprii — prejudiciază nivelul artistic al unui spectacol. Aceasta nu justifică însă atitudinea unor teatre, ca cel din Baia Mare, de exemplu, care a prezentat la Belean spectacolul *Scrisori de dragoste*, într-o montare sărăcăcioasă, cu două elemente de decor care n-aveau nimic comun cu conținutul piesei. În plus, regizorul Petre Meglei nu s-a bazat în montarea spectacolului pe o idee călăuzitoare, nu a folosit resursele de bună calitate ale unor interpreți spre a reliefa mesajul acestei lucrări. În ciuda acestor deficiențe, merită subliniată realizarea actorului Mircea Olariu, care a dat viață cu mijloace expresive chipului lui Marin Ursu (rol de altminteri destul de sumar caracterizat de autor). De asemenea, fără să uzeze de efecte ieftine, actorul Teodor Vuscan a creionat cu finețe personajul Nelu, înzestrându-l tocmai cu ceea ce lipsea în spectacolele altor teatre: autenticitate, sensibilitate și umorul savuros al muncitorului. În drumuși cu mai multă grijă de către regizor, tinerii interpreți Ion Săsăran și Larisa Stase Mureșan ar fi putut, datorită realelor lor calități actricești, să întregască chipurile personajelor Radu Voinea și Cristina, rămase la un stadiu de schiță.

Dacă spectacolul cu piesa *Femeia îndărătnică* de Shakespeare, prezentat în turneu de Teatrul de Stat din Timișoara (regia Dan Radu Ionescu și Ion Maximilian), a satisfăcut în bună măsură exigențele publicului (spectacol corect, în care personajele au evoluat cu suficient haz, într-un ritm fără scăderi), nu același lucru se poate afirma despre cel de-al doilea spectacol, prezentat de acest teatru: *Scrisori de dragoste*. Decorul greoi, realizat în culori terne (scenograf, Horia Popescu), n-a sugerat freamătul și poezia șantierului. A fost mai curînd un decor potrivit unei drame istorice (unde halebardele, armurile și bărbile, aduse potrivit cerințelor textului în prima scenă, și-ar fi găsit o deplină justificare pe întreg parcursul spectacolului). Regia (Ion Maximilian) n-a urmărit nici realizarea ritmului (spectacolul trenează, e lipsit de vioiciune și de tinerețe), nici reliefaarea scenică a personajelor (superficial și liniar conturate, cu excepția Dornei, a cărei interpretă, Geta Angheluță, a redat convingător procesul de transformare al eroinei).

Mult mai mare spirit de răspundere s-ar fi cerut Teatrului de Stat din Bacău, în valorificarea scenică a *Năpastei*. Puternicele accente naturaliste din viziunea regizorului I. G. Rusu au umbrît sensurile sociale ale dramei. În loc să dezvăluie luciditatea crescîndă, de la scenă la scenă, cu care acționează Anca în aflarea adevărului, regizorul a subliniat aspectele sumbre ale acțiunii, dezlănțuirea pornirilor pătimașe ale lui Dragomir. Datorită și interpretării lui Ion Giurgiuveanu (Dragomir), pe prim-plan au apărut în mod neartistic, beția, violența. Ca un fapt pozitiv, trebuie menționată creația artistului emerit Ion Niculescu-Brună, care a conceput pe Ion nebunul cu o simplitate tragică.

O surprinzătoare neînțelegere a comediei lui Sebastian Steaua fără nume a stat la baza spectacolului prezentat de Teatrul Național din Craiova (regizor Nic. Moldovan). Lipsită de unitate, acțiunea s-a desfășurat la voia intimplării, accentele au fost greșit distribuite (în actul I, îndeosebi, unde șeful gării și ajutorul său Ichim au dominat scena), iar unele personaje au fost greșit concepute: Miroiu a apărut rigid, lipsit de sensibilitate și nepermis de ridicol în unele scene, ca și Udrea, de altfel, al cărui interpret, Ilie Cernea, a fost preocupat exclusiv de efecte exterioare. Scenografia (I. Popescu-Udriște) a fost prea atentă la detalii ne semnificative în actul I și aproape deloc atentă la crearea cadrului necesar pentru realizarea atmosferei. Astfel, poezia subtilă a textului lui Sebastian n-a trecut la public. Sensurile piesei denaturîndu-se, ea a apărut ca o simplă farsă.

Urmărind turneele, am întîlnit la Petroșani, Teatrul de Estradă din Ploiești, care a purtat prin toată țara cu o rivă demnă de o cauză mai bună (aproape în toate localitățile vizitate — și nu sînt deloc puține la număr — cite două spectacole) un autentic album de vechituri. Păcat! Colectivul înființat în 1957

e alcătuit, în marea majoritate, din elemente tinere și nu lipsite de valoare. Spectacolul intitulat *De la mine din Ploești*, semnat de un pluton întreg de autori de revistă (George Mihalache, N. Kanner, Fred Firea, I. Avian, Sandu Anastasescu și Alexe Marcovici), abundă în numere care poartă, ca să spunem așa, patina vremii — adevărate piese muzeistice. Glume ofilite și de gust indoielnic (dintre care cele din tabloul „În obiectiv“ întrec... orice glumă); cuplete auzite de nenumărate ori (ca „Doi din Oaș“, mizind pe pitorescul facil al costumelor și limbajului); tablouri cu iz dulceag, de genul celui intitulat „Într-o florărie“, dau tonul întregului spectacol. Actualitatea are doar o prezență formală. Pe viitor, e de dorit ca textele destinate teatrelor de estradă să fie alese cu mai multă grijă, pentru ca spectatorii să fie feriți de surpriza deloc plăcută de a revedea în versiuni noi, lucruri de mult văzute.

Încă un cuvânt cu privire la popularizarea turneelor. Panouri sărace, afișe puține, unele decolorate de soare sau pătate de ploaie (pe cel afișat la Onești în ziua spectacolului dat de Teatrul de Stat din Reșița cu Bădăranii, nici nu puteai descifra numele actorilor), arată că și în acest domeniu se impune o mai mare atenție.

Exemplele date, constatările și aprecierile făcute de-a lungul rîndurilor de față atestă, fără îndoială, faptul că, în bună măsură, în stagiunea estivală turneelor li s-a acordat o mai mare atenție. Această atenție a mers însă mai mult pe planul administrativ-organizatoric (spre a cuprinde cît mai bine și cît mai mult din așezările urbane și rurale ale țării). Într-o mai redusă măsură s-a vădit o preocupare asupra orientării repertoriului cu care se pleacă în turneu, asupra oportunității sau inoportunității unor spectacole în diferitele localități înscrise în itinerar.

Parte din aceste lipsuri au fost sesizate, iar unele teatre, ca de pildă „C. Nottara“, au hotărît, cu spontaneitate și dorință de grabnică îmbunătățire a unor stări de lucruri, reprofilarea repertoriului de turneu. Și astfel, înainte de începerea stagiunii celei noi, spectatorilor din țară li se făgăduiește să vadă cîteva din succesele stagiunii încheiate. Nădăjduim că exemplul acesta nu va rămîne singular și că din experiența turneelor din vara 1960, vor fi trase învățăminte pentru viitoarele turnee de vară și de peste an.

V. D. și I. R.

